

KANNANOTTO

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Opetushallitus
Parlamentaarinen jatkuvan oppimisen ryhmä (ohjausryhmä ja sihteeri)
Työ- ja elinkeinoministeriö

Tiedoksi: ennakointifoorumin ohjausryhmä (ENFO)

OEF:N MAJOITUS-, RAVITSEMIS- JA MATKAILUPALVELUIDEN ENNAKOINTIRYHMÄN (MaRaMa) KANNANOTTO TEEMASTA: JATKUVA OPPIMINEN & OHJAUS

Taustaa

Osaamisen ennakointifoorumin (Oef) Majoitus-, ravitsemis- ja matkailupalveluiden (MaRaMa) ennakointiryhmä on kokouksissaan käsitellyt useaan otteeseen alalle keskeisimpiä kehittämisteemoja erityisesti koulutuksen ja työelämän kohtaannon näkökulmasta. MaRaMa-ennakointiryhmä on pohdinnoissaan päätenyt siihen, että yksi kriittisimmistä kehittämisen kohteista alan näkökulmasta on jatkuva oppiminen ja erityisesti siihen liittyvä ohjauksen rooli. Siksi tässä kannanotossa nostetaan esille ennakointiryhmän havaitsemat tärkeimmät osa-alueet majoitus-, ravitsemis- ja matkailualan näkökulmasta liittyen juuri jatkuvaan oppimiseen ja ohjaukseen.

Jatkuva oppiminen tarkoittaa koko elämänskaaren aikaista, eri elämänaalueille ulottuvaa oppimista. Näin ollen jatkuva oppiminen kattaa sekä koulutusjärjestelmän mukaisen että siitä täysin riippumatta tapahtuvan oppimisen. Tässä MaRaMa-ennakointiryhmän kannanotossa tarkastelun kohteena on kyseisestä kokonaisuudesta lähinnä koulutusjärjestelmiin liittyvät seikat niin yläkoulun, toisen asteen kuin korkeakoulusektorinkin näkökulmasta.

Ohjauksen tasapuolinen rooli yläkouluissa

Opiskelijat tekevät varsinaiset ensimmäiset uraan liittyvät valintansa jo yläkoulussa. MaRaMa-ennakointiryhmä näkeekin välttämättömänä, että kaikissa yläkouluissa annetaan varmasti tasapuolisesti tietoa koko toisen asteen osalta eli sekä ammatillisen koulutuksen että lukio-opintojen näkökulmasta. Yläkoulun oppilaanohjauksessa tulee myös varata riittävästi aikaa ammatillisten tutkintojen esittelyyn, sillä perustutkintoja on 42 kappaletta.

TAT Nuoret Tulevaisuusraportti 2020 mukaan vanhemmilla on erittäin olennainen rooli yläkoululaisten tekemissä toisen asteen oppilaitosvalinnoissa (tärkein tietolähde opinto-ohjaajien ohella). MaRaMa-ennakointiryhmä korostaakin, että vanhempainilloissa opinto-ohjaajien tulee esitellä vanhemmille molemmat toisen asteen vaihtoehdot neutraalin tasapuolisesti. Lisäksi täytyisi aina ottaa esille kaksoistutkintomahdollisuus. MaRaMa-ennakointiryhmä näkee myös tärkeäksi varmistaa, että kaikki vanhemmat saavat tiedon siitä, että Suomessa voi hakea korkeakouluopintoihin sekä ammatillisen tutkinnon että ylioppilastutkinnon pohjalta. Valitettavasti Suomessa on vielä jossain määrin vallalla lukiokoulutusta arvottavampaa ajattelua, ja tämä tulisi MaRaMa-ennakointiryhmän mukaan karsia pois ainakin kaikin sellaisin keinoin, joita yläkoulun oppilaanohjauksella on käytössään.

MaRaMa-ennakointiryhmä pitää erinomaisena, että nykyään nivelvaiheissa (lisäopetuksessa, ammatilliseen koulutukseen valmentavassa VALMAssa ja lukiokoulutukseen valmistavassa LUVAssa – jatkossa yhtä kuin TUVA eli tutkintoon valmentava koulutus) monella paikkakunnalla opiskelijoille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua työelämään. Tämä ei kuitenkaan saisi olla pelkästään kyseisen vaiheen opiskelijoiden etuoikeus, vaan työelämä-tutustumisia tulisi tarjota kaikille peruskoululaisille mahdollisimman tasapuolisesti. Tässä apuna kannattaa MaRaMa-ennakointiryhmän mukaan hyödyntää yhä enenevässä määrin myös digitaalisuuden ja eri sidosryhmien tarjoamia keinoja. MaRaMa-ennakointiryhmä tähdentää, että etenkin TET-harjoitteluita tulee yläkoulujen oppimistarjonnassa ylläpitää ja kehittää – varsinkin ohjauksellisin keinoin.

KANNANOTTO

Ohjauksen rooli korostuu myös toisella asteella ja korkeakouluissa

MaRaMa-ennakointiryhmä on seurannut tyytyväisenä kehitystä, jossa myös lukiossa ollaan lisäämässä TET-harjoittelumahdollisuuksia. Lukion uudessa opetussuunnitelmassa on kirjaus lukiolaisten työelämätietouden lisäämisestä (lukiolaki 714/2018, 13 §: Oppimäärän mukainen opetus on järjestettävä siten, että opiskelijalla on mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yrittäjyysosaamistaan). Asian tiimoilta on käynnissä OKM:n ja Suomen Lukiolaisten Liiton yhteishanke, jonka yhtenä tavoitteena on, että jokaiselle lukiolaiselle tarjotaan mahdollisuus valinnaiseen TET-jaksoon, jonka voi suorittaa työelämään tai korkeakouluun tutustuen. MaRaMa-ennakointiryhmä näkee tärkeäksi, että TET-harjoitteluiden keinoin vahvistetaan lukiolaisten kiinnostusta eri uravaihtoihin. Ennakointiryhmä haluaa kuitenkin tässäkin kohtaa korostaa opiskelijoiden oikeutta saada ohjauksen avulla mahdollisimman kattavasti tietoa sekä kaikista toimialoista että jatkokoulutusmahdollisuuksista ottaen huomioon koko korkeakoulukentän ja ammatilliset oppilaitoksetkin.

MaRaMa-ennakointiryhmä näkee erittäin tärkeäksi, että sekä toisen asteen ammatillisissa opinnoissa että korkeakoulutuksessa ei pitketä turhaan opiskelijoiden opintoja, vaan he pääsevät mahdollisimman ketterästi mukaan työelämään. Näin ollen sekä aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista (AHOT) että opinnollistamisen prosessia tulee ottaa yhä laaja-alaisemmin käyttöön. Onneksi esimerkiksi jo moni ammattikorkeakoulu hyödyntää näitä mahdollisuuksia opiskelijoiden ohjauksessa. Tarvetta MaRaMa-ennakointiryhmä näkee kuitenkin hyvien käytänteiden yhä aktiivisemmalle levittämiselle ja eritoten valtakunnallisille, aihepiiriä yhtenäistävillä ohjeistuksilla, joissa huomioidaan tarvittava alakohtainen liikkumavara. Niin ikään polkuopinnot ovat MaRaMa-ennakointiryhmän näkökulmasta positiivisesti työelämään siirtymistä ja opintoaikoja kirittävä keino. Ennakointiryhmä toivoo, että ohjauksen keinoin pystyttäisiin lisäämään polkuopintomahdollisuuksia eli ammatillisten tutkintojen opiskelijoiden sujuvaa siirtymistä ammattikorkeakouluopintoihin.

MaRaMa-ennakointiryhmä odottaa enemmän yhteistä keskustelua myös siitä, miten itse asiassa hyvin monella muullakin kuin vain oppilaanohjaajilla ja opinto-ohjaajilla on oppilaitoksissa ja korkeakouluissa opiskelijoita ohjaava rooli. Esimerkiksi opettajien roolia tulisi korostaa ohjaustyössä koulumuodosta- ja asteesta riippumatta. Heidän kaikkien tulisi saada yhä laaja-alaisemmin ohjaustyötä tukevaa koulutusta ja tälle täydennyskoulutukselle olisi tärkeää taata pysyvä rahoitus. Myös opettajien työelämäjaksot tulisi saattaa MaRaMa-ennakointiryhmän mukaan kiinteärahoitteiseksi toiminnaksi. Näin opettajat pystyvät paremmin tekemään yhteistyötä yritysten ja organisaatioiden kanssa ja ohjaamaan opiskelijoita myös työelämässä.

Tutkintojen lisäksi ohjauksen avulla valittavaksi täsmätarjontaa

Osaamistason nosto vaatii Suomessa panostuksia jatkuvaan oppimiseen. Työelämässä oleville on oltava osaamisen uudistamiseen tai lisäämiseen tarjolla tutkintojen ohella myös lyhyempiä koulutuskokonaisuuksia. Tätä tarjontaa varten kannattaa MaRaMa-ennakointiryhmän mukaan hyödyntää ennen kaikkea jo olemassa olevia koulutusjärjestelmärakenteita tehokkaasti. Esimerkiksi valmiita ammatillisten tutkintojen tutkinnon osia tulee mahdollistaa yhä enemmän yksittäinkin opiskeltaviksi. Myös korkeakoulujen opintojaksojen tarjontaa avoimessa ammattikorkeakoulussa tulee lisätä. Näillä toimenpiteillä varmistetaan osaltaan kyseisen olemassa olevan tarjonnan laatu.

MaRaMa-ennakointiryhmä on tyytyväinen OPH:n hankkeesta, jolla pyritään saamaan yksittäisistä tutkinnon osista ja opintojaksoista tarjontaa esille opintopolku.fi-palveluun. Tämän uudistuksen yhteydessä ei kuitenkaan saa vaarantaa kokonaisten tutkintojen arvostusta. Ohjauksen rooli korostuu: on tärkeää hankkia tutkinto. Varsinkin, kun yhä useammat tutkinnot ovat osaamisperustaisia, etenkin ammattikorkeakouluissa. Tutkinto osoittaa työelämälle, että sen suorittaneella on tutkinnossa määritellyt taidot ja tiedot. Samalla se on tae siitä, että osaaminen on riittävän yhtenäistä. Tutkinto antaa myös lisäpohjaa jatkuvalla oppimiselle. Tutkinnon suorittamisen jälkeen voi kuitenkin olla työuran kannalta järkevintä, että seuraavat osaamisen kerryttämiset tapahtuvat täsmätarjonnan kautta. Tähän tarvitaan MaRaMa-ennakointiryhmän näkemyksen mukaan juuri jatkuvan oppimisen ohjauksen resursseja.

KANNANOTTO

Marama-alan erityispiirteitä ohjauksessa

MaRaMa-ennakointiryhmän mukaan ohjauksen avulla on tärkeää pystyä kertomaan myös uramalliesimerkkejä. Näin eri kohderyhmille kasvaa tietoisuus siitä, mitä osaamisen kehittymisellä voi saavuttaa työelämässä. Varsinkin marama-alalla on lukuisia joukko erilaisia yrityksiä, organisaatioita ja työtehtäviä. Ennakointiryhmä näkee, että ohjauksen avulla alalla jo olevia työntekijöitä voitaisiin myös paremmin auttaa pysymään alalla, kun he saavat tietoa eri elämäntilaisiin sopivista alan työtehtävistä. MaRaMa-ennakointiryhmä kannattaa uudistusta, jossa lisätään henkilökohtaista ohjausta TE-palveluissa. Siitä on apua myös marama-alalle: etenkin henkilöille, jotka ovat työttömyysuhan alla tai heille, joilta uupuu alan koulutus.

Marama-alallakin on työntekijöitä, jotka ovat heikkojen perustaitojen varassa olevia työntekijöitä. He tekevät manuaalista rutiinityötä, jossa on korkeampi riski tehtävien automatisoinnista. MaRaMa-ennakointiryhmä haluaa korostaa, että Suomessa on kuitenkin syytä jatkuvan oppimisen -eetoksessa muistaa aina antaa arvo kaikelle työnteolle ja osaamisen kehittämiseksi. Ei saa tulla vallalle ilmiötä, jossa vain korkeakoulutettuja arvostetaan. Esimerkiksi marama-alalle tyypillisiä käden taitoja tulee arvostaa korkealaatuisena osaamisena.

MaRaMa-ennakointiryhmä näkee tärkeäksi muistuttaa kehityksestä, että varsinkin marama-alan koulutuksiin ammatillisissa oppilaitoksissa hakeutuu yhä enenevässä määrin maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita. Tällöin ennakointiryhmän mielestä eritoten korostuu S2-opetuksen rooli, englanninkielisten opintojen tarjonta ja näihin kaikkiin linkitettyä vahva ohjauksellinen ote.

Lopuksi

MaRaMa-ennakointiryhmä kannattaa jatkuvan oppimisen digitaalista ekosysteemiä, jossa olisi linkitettyä sekä osaamisen kartoitus- ja tunnistamispalveluja että urasuunnittelu- ja ohjauspalveluja. Ennakointiryhmä toivoo resursseja eritoten verkko-ohjauksen kehittämiseen.

Eryteisesti MaRaMa-ennakointiryhmä odottaa jatkuvan oppimisen ohjauksen roolin kehittämistä yhä voimallisemmin yhteistyöverkostoissa. Ennakointiryhmä pitää tärkeänä, että dialogia käydään eri toimijoiden, kuten OKM:n ja OPH:n (mukaan lukien ennakointiryhmät), oppilaitosten, kuntien palveluntuottajien (ohjauspalvelut eri kohderyhmille sekä monialaiset ohjauspalvelut – ohjaamot, kotouttamot), TE-toimistojen ja työnantajien välillä.

Majoitus-, ravitsemis- ja matkailupalveluiden ennakointiryhmän puolesta

Helsingissä 7.10.2020

Minna Halmetoja

MaRaMa-ennakointiryhmän puheenjohtaja,
koulutuspoliittinen asiantuntija
EK / Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Heini Wink

MaRaMa-ennakointiryhmän varapuheenjohtaja
koulutuspoliittinen asiantuntija
SAK / Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry